

marsikaterega tržaškega slovenskega inteligenta, ki je sicer poln rodoljubja, a na vzgoji otrok greši s tako hibo — seveda, s sto in sto izgovori — da skoraj ni vreden, da ga slovenska družba trpi na onem odličnem mestu, na katerem se nahaja; g. Cotič je eden onih slovenskih inteligentov, ki se ni sramoval tega, da njegov otrok sedi v šolski klopi poleg delavčevega otroka. In vendar je g. Cotič danes lahko ponosen na svoje otroke, ki so mu vedno v čast. To nam dviga njega posebno, in kot dosleden in neizprosni značaj zasluži priznanje in tem iskrenejšo čestitke ob jubileju!

—t— **Otroško veselico** učencev in učenk C. M. šol so zopet ponovili preteklo nedeljo popoldne v gledališki dvorani »Narodnega doma«.

Istrske vesti.

—i— **Z Brega** poročajo: Za naše vojake. Šole v Bregu, Borštu, Dolini in Ricmanjih so odposlale potom okrajnega podpornega pododpora v Dolini 27. decembra 1914 na okrajni podporni odbor zaboj volnenih pletenin, vsebujoč za Boljunc: 5 parov kolenic, 17 parov nogavic, 11 parov rokavic, 5 parov gamaš, 24 parov zapestnikov, 22 čepic, 1 majo in 7 K 65 v kot preostanek od nabranih darov 133 K 93 v; Boršt: 3 pare zapestnikov, 11 parov nogavic, 1 par kolenic, 1 majo od nabranih K 52; Dolina in okolica: 7 parov zapestnikov, 10 parov rokavic, 2 para nogavic, 10 parov kolenic, 7 parov gamaš, 13 avbic in preostanek darov 96 K, ki so bili nabrani tako-le: V Prebenegu po Val. Šviligoju in Ivanu Bandi 60 K, Kroglice 2K 40 v, Kastelec 13 K 40 v, Socerb 10 kron 30 v, Mačkolje 18 K 50 v, Ulica 5 K 70 v, Dolina 85 kron 50 v, Osp 21 K 60 v; Ricmanje: 6 parov nogavic, 6 avbic, 7 parov kolenic, 8 parov zapestnikov; Osp: Iz Ospa so se izdelani predmeti poslali posebe na okr. podporni odbor. Ze omenjenima Šviligoju in Bandiju ter nabirateljicam: Emi Lenarčičevi, Dorici Kanzlerjevi, Avgusti Resovi, Milki Králjčevi, Emiliji Turkovi, g. Čehovi in Mariji Novakovi izreka vodstvo pododpora iskreno zahvalo za trud pri nabiranju darov ob neprijetnem in slabem vremenu ter za trudopolno in vztrajno nadzorovanje pri izdelovanju označenega blaga!

Splošni vestnik.

Ultradium. V sredni Aziji, in sicer v Ferghanski pokrajini so zasledili novo kovino, podobno radiju, s svojimi učinki pa jako presega radij. Učenjak, ki ga je odkril, ga je poslal v kemični laboratorij v Moskvi. Novo kovino so nazvali ultradium. Spojen s kislino razvija veliko stopinjo mraza. Blago, ki pride s to kovino v zvezo, izgubi velik del svoje teže. Pravijo, da je naravnost »čudežna kovina«.

Koliko donajajo tujci Italiji? »Giornale d'Italia« trdi, da izgubi Italija letos zaradi vojne 500 milijonov lir, ker ni tujcev. — Koliko milijonov pa zaslužijo vsako leto italijanski delavci po vsem svetu, ki so letos doma? Tudi ta vsota milijonov bi bila velika!

Nadvojvoda Karel Franc Jožef Avstrija d'Este. Glasom cesarske odredbe z dne 31. oktobra t. l. je prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef upravičen, da sme zase in za svoje enakorodne naslednike združiti ime in grb rodovine Este s svojim lastnim imenom in grbom. Pod-

laga tej cesarski odredbi tvori testamentarična odločba nadvojvode Frana Ferdinanda z dne 3. junija 1907. — Nadvojvoda Fran Ferdinand je po smrti vojv. Franca V. Modenskega dne 20. novembra 1875 podedoval z modensko zapuščino obenem tudi naslov Este in se je od tedaj imenoval s cesarskim dovoljenjem Franc Ferdinand Avstrija d'Este. Šele ko je glede prestolonasledstva prišel na prvo mesto, se je odpovedal, četudi ne formalno, naslovu Este. Nadvojvoda Franc Ferdinand je svoj čas podedoval po vojvodi Modenskem 80 milijonov goldinarjev z obveznostjo, da sprejme in nosi ime Este, ki bi sicer s smrtjo vojvode Franca V. ugasnilo. Princa pretendent don Karlos in don Alfonso, sta dobila vsak po en milijon v gotovini, poslednji razentega grad Chlumec na Češkem. Po tragični smrti nadvojvode Franca Ferdinanda ni bilo jasno, v koliko je cela zapuščina obremenjena z modensko substitucijsko obveznostjo, posebno glede posestev Konopišt in Chlumec, ki sta bili kupljeni z denarjem iz modenske zapuščine.

Novi bosenski deželni načelnik podmaršal pl. Sarkotič je prišel že v Sarajevo in prevzel svojo službo. Korešpondenca »Wilhelm« poroča, da je bil imenovan tudi že tajnim svetnikom. — Novi načelnik je po rodu in mišljenju Hrvat. — Sploh je zadnji čas bilo povišanih do visokih stopinj več Hrvatov.

Enokronski bankovci in polkronski novci. Pred kratkim so izdelali za manj nego 20 milijonov kron enokronskih bankovcev. Kdaj jih bodo izdali, še ni določeno. Izdati nameravajo tudi nikelnaste polkronske novce.

Naše pomorsko ribarstvo. Ravnokar so došli uradni statistični podatki o našem pomorskem ribarstvu v l. 1912 in 1913. (t. j. za čas od aprila 1912 do maja 1913). Skupna vrednost v tem času nalovljenih morskih rib znaša 11.101.937 kron, in sicer za 709.261 K več kot predhodnje leto. Sardel so nalovili 4.289.315 kg; škombrov 1.481.774 kg; tonine 132.015 kg; jegulj 204.576 kg itd. Na ribolovu je bilo zaposlenih skupno v imenovanem poslovnem letu 17.566 domačih ribičev s 5137 čolni. Vrednost čolnov, mrež in drugega potrebnega ribiškega orodja znaša okolo 7 milijonov kron.

Pojasnilo. Kakor znano, je c. kr. železniško ministrstvo dovolilo sorodnikom, ki žele obiskati svoje v vojni ranjene ali obolele sorodnike, 50% popusta. K tej naredbi je pripomnil, da velja to le za one ranjence in obolele avstrijske bojevnike, ki se zdravijo v teritoriju avstrijske ali nemške države. To velja tudi za sorodnike, ki bi se hoteli udeležiti v teh državah pogreba svojcev. K sorodnikom so uštete tudi zaročenke (neveste) obolelih ranjenih in umrlih vojaških oseb. Istotako imajo pravico do 50% popusta vožnje vse one ženske, ki dokažejo, da nameravajo kakega obolelega ali ranjenega avstrijskega vojaka obiskati z namenom, da se tam naglo poroče.

Ženske v sovražni ogleduški službi. Z merodajne strani razglašajo: Javnost se opozarja, da uporablja sovražno inozemstvo pogosto za ogleduško službo na železnicah brez spremstva potujoče, navidezno popolnoma nesumljive ženske. Take ogleduškinje, večkrat mlade, lepe in elegantno oblečene, se pririnejo med vožnjo po železnici do vojaških krdel, poizkušajo dognati, od kod prihajajo in kam so namenjena, h katerim oddelkom spadajo in v koliko je nadomestno moštvo izurjeno, skratka, poizkušajo nabrati raznovrstne vojaške informacije, ki njih izdanje more imeti za lastno vojsko najškodljivejše posledice. Poudarja se, da je podajanje katerikoli si bodi vojaških informacij nepoklicanim prepovedano, da se pred nepredvidnim govorjenjem v pričo neznancev svari in da je brezpogojna dolžnost vsakega, naj bo vojak ali ne, sumljive osebe takoj ovaditi (poveljstvu železniške postaje, železniškemu osebju, policijskim organom), oziroma tem osebam — če bi hotele pobegniti — beg zabraniti ter najbližji civilni ali vojaški oblasti izročiti.

Radirke bodo dražje. Tvornice nazznajo trgovcem z okrožnico, da bodo z novim letom radirke celih 35% dražje. Pravijo celo, da cene še poskočijo. Vzrok je ta, da so prihajale sirovine iz inozemstva, v glavnem iz Anglije, zdaj pa je dovoz nemogoč — ker so celo nevtralne države prevoz prepovedale, zakaj ta material se smatra za vojno kontrebando.

— **Sljajen zgled rodoljubja** — na bojišču. Na severnem bojišču je padel te dni enoletni prostovoljec, absolvirani inženir I. R. Rieger iz Mlade Boleslave na Češkem. V svojem testamentu je sijajno dokumentiral svoje češko rodoljubje, spominjši se važnih narodnih institucij: Osrédnje Šolske Matice z 20.000 K, »Severo-

Pri nakupu različnega oblačilnega blaga se blagovolite obrniti na tovrsto

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Mestni trg 10

obstoji od leta 1883.

Vzorci poštine prosto!

Izredno nizke cene!

češke Jednote« z 10.000 K in ženskih in dekliških društev v Mladi Boleslavi (z lokalnimi dobrotelnimi nameni vred) z 10.000 kronami.

Razpust srednješolskih dijaških društev na Hrvatskem. Hrvatska vlada je razpustila z dekretom z dne 27. decembra 1914, št. 32.742, vsa dijaška literarna, glasbena in druga društva na srednješolskih zavodih. Izvzeta so le udruženja skoutov. Na hrvatskih srednjih šolah so bila dijaška društva vzgojevalnega značaja dosedaj dovoljena.

Denuncianta zadela zaslužena kazen. Po »Eđnosti« z dne 5. t. m., št. 5, posnemamo: Pred sodiščem v Splitu se je vršila te dni razprava proti Matiji Turiću, ki je svoj čas denunciiral profesorja Buzulića in Gruiča zaradi nelojalnih činov, vsled česar sta bila aretirana. Izkazala se je njihju nedolžnost in sta bila izpuščena na svobodo, na kar sta tožila Turića zaradi obrekovanja.

zika. Ko mu je bilo 17 let, mu je umrl stric ter mu zapustil svoje posestvo pri Jakinu. Leta 1853. je odšel na Dunaj, kjer je štiri leta kasneje končal svoje juridične študije. Poleg teh študij se je bavil tudi z matematiko, jezikoslovjem in godbo. Leta 1858. mu je umrl oče. Za svojega bivanja v Jakinu leta 1859. je naletel na Vukovo zbirko narodnih pesmi, ki so ga tako navdušile, da se je popolnoma posvetil proučavanju hrvatskega jezika. Kot plod tega proučavanja je leta 1867. izdal na Dunaju v italijanskem jeziku svojo gramatiko »Grammatica della lingua serbo-croata (ilirica)«. Leta 1869. je bil imenovan za suplenta na dubrovniški gimnaziji. Leto kasneje je napravil izpit iz slovanskih in klasičnih jezikov, nakar je bil imenovan za profesorja. Leta 1870. je bil izvoljen za poslanca v dalmatinskem deželnem zboru, ki ga je dvakrat poslal v dunajski parlament. Budmani je napisal celo vrsto znanstvenih razprav. Navajamo samo nekatere: »Dubrovački dijalekt, kako se sada govori«, »O postanku slova »z« u slavjanskim jezicima«, »Pogled na historiju naše gramatike« itd. Leta 1887. je napisal »Praktično gramatiko ruskega jezika«. Po smrti Daničića je bil Budmani leta 1883. poklican v Zagreb za urednika akademičnega besednjaka hrvatskega ali srbskega jezika. Od črke »d« je z največjim uspehom uredil 14 zvezkov, s čimer se je ovekovečil v narodu. Budmani je bil prvi član Jugoslovanske akademije v Zagrebu, dopisujoči član ruske akademije v Petrogradu, član srbske akademije v Belgradu in častni član »Matice Srbske« v Novem Sadu. Leta 1884. je stopil v stalni pokoj, leta 1906. pa se je stalno preselil na posestvo v Jakin, kjer je sedaj tudi umrl. Slava njegovemu spominu!

— **Angleški dijaki in vojna.** Noben kraj v Angliji ni doživel take izpremembe kakor Oxford in Cambridge. Komaj je vojna izbruhnila, je bil glavni stan kar preplavljen z dijaki. Neštevilno mladih ljudi je odhitelo, kakor poročajo »Times«, iz gimnazije namesto na vseučilišče kar direktno na fronto. Rezultat je bil ta, da je število dijakov na imenovanih vseučiliščih padlo na polovico. In število pada še vedno. Cambridge je izgubil tekem zadnjega semestra 230 dijakov. Mnogo jih je odšlo na bojišče tekem božičnih praznikov, in za prihodnji semester računajo v Cambridge samo še s 50 slušalci, v Oxfordu pa s 25. Oni, ki ostanejo, se omejujejo večinoma na vojaške vaje in čakajo na imenovanja. V študijskih namenih se mude le še dijaki nevtralnih držav in pa Indijci. Razentega še dijaki, ki so prišli v Oxford in Cambridge zato, ker so jim vrata nemških vseučilišč zaprta, in pa medicinci, ki jim je bilo priporočeno, naj dokončajo svoje študije, ker morejo tako najbolje služiti armadi in domovini. Vsa mladina Anglije je pohitela pod orožje, a nikjer ni opaziti tega tako jako, kakor v Oxfordu in Cambridge. Ceste niso več polne mladih dijakov, ki hite na vseučilišče. Motorna kolesa so bila odposlana na fronto, igrališča izpremenjena v vojaška vežbališča. Nogometna tekma vsak teden enkrat, to je že jako velik dogodek. K izpitom prihajajo dijaki v uniformah, in morda prvokrat, odkar obstojita imenovani dve vseučilišči, zahajajo slušatelji k predavanjem v vojaških oblekah.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Današnji št. so priložene ček. položnice, za katere naj c. naročniki nakažejo tudi 5 v — saj še vedno prihranijo 7 v. Oni, ki so za t. l. že plačali, nimajo položnice, ampak na naslovnem pasu zelen križec. — Vsa plačila za list naj se naslovijo **le na upravnništvo**, ker se s tem olajšuje poslovanje, in naj se navede vedno tek, štev. naročnika, ki je na naslovnem pasu.

Za leto 1914 še mnogo c. naročnikov ni plačalo naročnine. Vljudno prosimo, da se kmalu odzovejo, ker mora tudi upravnništvo poravnati tiskarni vse račune. Tudi stari dolžniki naj se odzovejo oz. nadaljujejo s pričetimi odplačili, ker račune in položnice so prejeli že minulo leto.

Pridobivajte novih naročnikov!

Upravnništvo.

Razgled.

— **Kaj je s Sienkiewiczem?** Poročali smo, da je ruska akademija znanosti izvolila Sienkiewicza za svojega člana. »Riječ« z dne 11. decembra 1914 pa piše tem povodom: »Sienkiewicz ni samo pesnik Poljakov, marveč pesnik vsega slovanstva. Peterburška akademija je Sienkiewicza dvignila v vrste ruskih klasikov. V njegovih delih bo ljubezen do materne ruske zemlje in kar iz tega sledi, vseslovansko čuvstvo, še bolj kot dozdaj izraženo.«

— **Knjigotržec Hölder umrl.** Kakor poročajo z Dunaja, je tamkaj umrl znani knjigotržec in založnik komercialni svetnik Alfred vitez Hölder. Dosegel je visoko starost 90 let.

— **Oton Herman.** Iz Budimpešte javljajo z dne 27. pret. m., da je umrl Oton Herman, znani prirodoslovec in bivši poslanec.

— **Zaprtr ruski učenjak.** Ruske oblasti so zaprle v neko trdnjavo znanega ruskega učenjaka Bandoina de Courtenai, profesorja na petrogradskem vseučilišču. »Soča« piše o njem: Učeni starček je dobro znan tudi v naši deželi, kjer je živel prvič leta 1871. več časa in se je pozneje večkrat vračal, da je proučeval naša narečja. Pisal je izvrstno slovenski. Tudi v »Soči« je priobčil več podlistkov. Govoril je n. pr. solkanski, cerkljanski dialekt kakor vsak domačin. — Izvrstno je govoril rezijanščino. Zanimivo je, da je on prvi spisal malo rezijanško slovnico in majhen rezijanski katekizem. — Bil je po rodu Poljak, kar ga je najbrže spravilo v zapor.

— **Hrvatski učenjak umrl.** Na svojem posestvu pri Jakinu (Anconi v Italiji) je umrl odlični hrvatski učenjak Pero Budmani. Pokojnik se je rodil dne 28. oktobra 1835 v Dubrovniku, kot sim ugledne dubrovniške rodovine. Njegov oče je bil pomorski kapetan. Ljudsko in srednjo šolo je končal v svojem rodnem mestu. Kot dijak se je poleg laščine in latinščine še naučil francoskega, nemškega in angleškega je-

Nihče ne more ponarejati Kathreinerjeve Kneippove sladne kave!

Vendarle se mnogokrat varljivo slično posnema povsod znana zavojnina s sliko župnika Kneippa.

Zato pri nakupu ne dajite prenositi in zavrnite vse posnemal!

Vse drugo kot Kathreiner, zlasti odprto, odlašano blago, je, če se tako ceno, večinoma mnogo predrago plačano.